

Tekijät:

Ida Jokinen,
Anni Peltokangas,
Sanni Rekilä &
Kaisa Tapanainen

Opeopas

Alkeistason tehtäviä

kirjaimet: A, I, S, U, N, O

SAATESANAT OPETTAJALLE

Tämä eläinaiheinen materiaalipaketti on suunnattu ensimmäisen luokan syksylle, kun kirjaimia A, I, S, U, N ja O harjoitellaan. Tehtävät on mietitty alkeistasolle, keskittyen etenkin tavutasoon. Tehtävät sisältävät myös mahdollisuuksia eriyttämiseen edistyneemmille oppilaille, että myös vinkkejä alaspäin erittämiseen. Osa tehtävistä on myös sanatason tehtäviä, joita voi antaa edistyneemmille.

Materiaalipaketti sisältää tekstilajeihin ja lasten kirjallisuuteen tutustumista tietotekstien, tarinoiden ja runojen muodossa. Myös kirjavinkkaukset on mietitty juuri alkeistasolle sopiviksi.

Tehtävät ovat toisistaan riippumattomia, eli ne voi tehdä haluamassaan järjestyksessä. Osa tehtävistä on suunnattu oppilaille itsenäiseen työskentelyyn ja osa tehtävistä toteutetaan opettajajohtoisesti. Materiaalipaketti koostuu tästä opettajanoppaasta, sekä oppilaiden omasta tehtävävihkosta.

ANTOISIA OPPIMISEN HETKIÄ!

SISÄLLYSLUETTELO:

1. Väritystehtävä

Kirjaintaso

2. Yhdistä kuva ja alkutavu viivalla

Tavutaso

3. Kirjoita sana ja laske tavu

Tavutaso

4. Yhdistelytehtävä

Kuullunymmärtäminen

5. Kuuntele ja väritä

Kuullunymmärtäminen

6. Tarina ja kuva

Kuullunymmärtäminen, tavutaso

7. Runoarvuuttelu

Riimit, luova tuottaminen, kuullunymmärtäminen

8. Tavumuistipeli

Tavutaso, äännetaso

9. Sanelutehtävä

Tavutaso + Sanataso

10. Tavubingo

Tavutaso, kuullunymmärtäminen

11. Kirjaimen tarina

Kirjaintaso, Puheilmaisuksen harjoittelu

12. Etsi-parisi alkutavuleikki

Tavutaso

1. Väritystehtävä

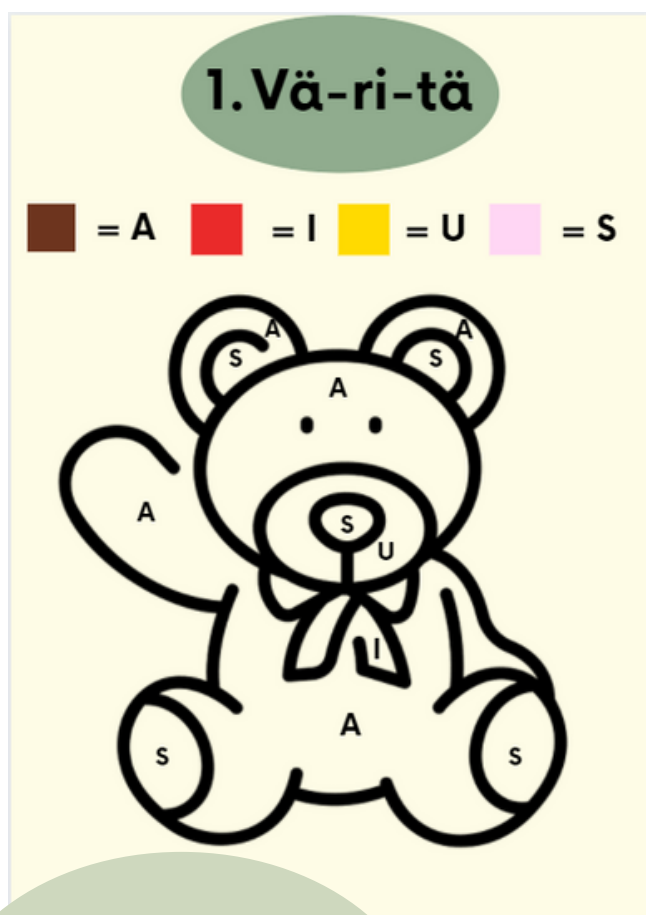
Itsenäinen tehtävä

TAVOITE:

- kirjainten tunnistaminen

OHJEET:

Tämä tehtävä on oppilaiden itsenäinen tehtävä. Heidän tulee värittää nalle kirjainta vastaavalla värillä. Väritykset löytyvät nallen yläpuolelta.

Vinkki! Tehtävä soveltuu hyvin myös kotitehtäväksi.

2. Yhdistä kuva ja alkutavu viivalla

Itsenäinen tehtävä

OHJEET:

Tehtävässä on tarkoitus yhdistää viivalla alkutavu ja kuva.

TAVOITE:

- Tehtävässä on tavoitteena harjoitella tavun lukemista ja tunnistamista sekä kehittää fonologista tietoisuutta.

**Edistyneemmät
voivat kirjoittaa
alkutavun
perään sanan
loppuun!**

2. Yh-dis-tä al-ku-ta-vu ja ku-va vii-val-la.

su		
uu		
sa		
o		
si		
aa		
na		

2. Tehtävän oikea vastaus

su

uu

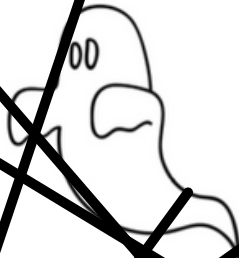
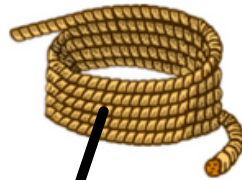
sa

o

si

aa

na

3. Kirjoita sana ja laske tavut

Itsenäinen tehtävä

TAVOITE:

- Sanojen kirjoittaminen ja tavujen tunnistaminen.

OHJEET:

Oppilaiden tehtävänä on tunnistaa kuvan sana ja kirjoittaa se tavuttaen viivastolle. Tämän jälkeen oppilas värittää niin monta palloa, kuin sanassa on tavuja.

Vinkki! Voit tehdä tehtävästä helpomman siten, että kirjoitat sanan valmiiksi monisteeseen oppilaille ja kopioit tehtävän sen jälkeen. Näin oppilaan tarvii vain osata laskea tavut, ei kirjoittaa sanaa.

**Tehtävän
vastauksen
seuraavalla
sivulla**

3. Tehtävän oikeat vastaukset

3. Kir-joi-ta sa-nat. Las-ke ta-vut.

au-to

sii-li

pal-lo

e-ta-na

4. Yhdistelytehtävä

Itsenäinen tehtävä

TAVOITE

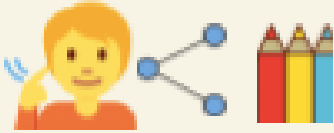
- Harjoitella kuullunymmärtämistä ja saada pieni kosketus tietotekstiin tekstilajina.

OHJEET

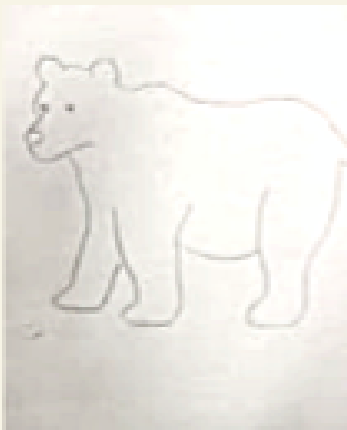
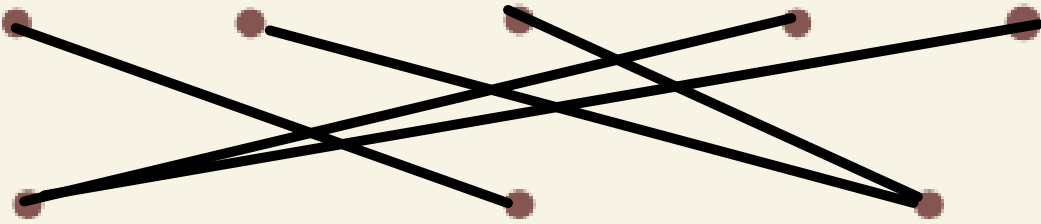
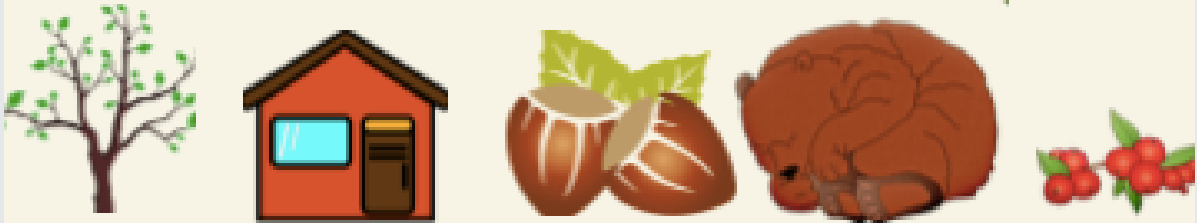
Tämän tehtävän voit antaa joko tunnilla itsenäiseksi tehtäväksi tai kotitehtäväksi. Ennen monisteen antamista tehtäväksi on kuitenkin hyvä tutustua siihen, miten QR-koodi toimii. On hyvä myös painottaa oppilaille, että QR-koodin takana olevan äänitteen voi kuunnella useamman kerran jos ei muista kaikkea kerralla.

Oikeat vastaukset tehtävään 4

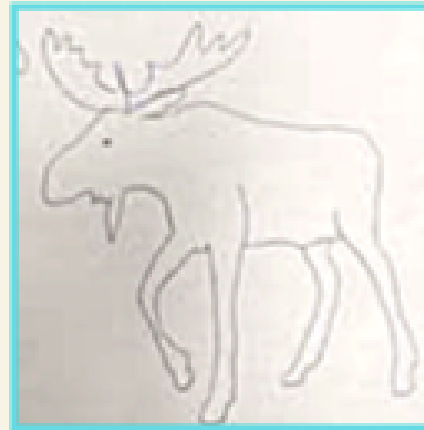
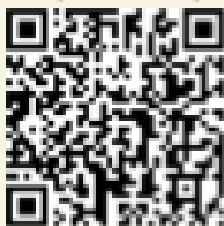
4. Yh-dis-tä-mis-teh-tä-vä

Kuun-te-le oh-jeet:

Kar-hu

Hir-vi

Hii-ri

5. Kuuntele ja väritä

Opettajajohtoinen tehtävä

TAVOITE:

- Kuulunymmärtämisen harjoittaminen
- Innostaa oppilasta löytämään itseään kiinnostavaa lastenkirjallisuutta

OHJEET:

- Tehtävä tehdään yhdessä opettajan kanssa.
- Tehtävä rakentuu Ulla Sainion teokseen Karhu ja kettu: matkalla pohjoiseen (2019). Kirjasta luetaan osa (ks. seuraava sivu), jolloin tehtävä toimii myös kirjavinkkauksena oppilaille.
- Tekstin lukemisen jälkeen oppilaiden kanssa voi pohtia tekstin jälkeen olevia kysymyksiä.
- Oppilaan vihkosta löytyy kuva Ketun, Karhun ja Oravan teltasta. Tämä täytetään opettajan ohjeiden mukaisesti:
 - Teltta, jossa Kettu, Karhu ja Orava nukkuvat, on keltainen.
 - Yön ajaksi Karhu on ripustanut punaisen paitansa narulle tuulettumaan.
 - Pyykkinarulla roikkuu myös Ketun sinivalkoraidalliset sukat
 - Kuusimetsän yllä paistaa pyöreä, keltainen täysikuu.
 - Kuun lisäksi taivaalla näkyy tähtiä.
 - Mikä säikäytti Karhun? Piirrä se kuvaan.

KARHU JA KETTU MATKALLA POHJOISEEN

(ULLA SAINIO, 2019)

"Hei, Karhu!" Kettu sanoi. "Mikä on tuo outo kapistus tassussasi?"

"Heipä hei", Karhu sanoi. "Tämä on jääkaira. Haluaisin mennä pilkille, mutta sataa vain vettä."

"Muistatko, kuinka kairasimme jäähän reiän viime talvena?" Karhu kysyi.

"Muistan!" Kettu vastasi. "Teimme monta tosi hauskaa juttua viimetalvena."

Karhu oli allapäin. Kettu halusi auttaa ystäväänsä.

"Tiedätkö, missä ainakin on lunta ja jäätä? Pohjoisessa!" se sanoi. "Sää on siellä kylmempi."

Karhu pohti asiaa. "Totta puhut! Lähdetään Pohjoiseen!"

Pieni Orava kuunteli puunoksalla Karhua ja Kettua. Se oli hyvin utelias orava, ja aina valmiina oppimaan uutta. Eikä se ollut koskaan nähnyt lunta.

"Minäkin haluan matkustaa Pohjoiseen!" se sanoi.

"Tule mukaan", sanoi Kettu. "Mutta pidä kiirettä! Sää lämpenee aina vain!"

Ensimmäisenä yönä matkalaiset leiriytyivät metsän siimekseen, "Älkää pelätkö", Karhu sanoi. "Minä osaan murista tosi pelottavasti, jos joku häiritsee meitä."

Yhtäkkiä he kuulivat supinaa teltan ulkopuolelta. Karhu pelästyi. Se ei murissut, vaan säikähti ja vinkaisi.

Mikä olisi voinut saada aikaan ulkona kuuluneen äänen? Pääsevätkö Kettu, Karhu ja Orava turvallisesti Pohjoiseen?

Ha-lu-at-ko tie-tää, mi-tä
Kar-hul-le ja Ke-tul-le käy?

Lu-e Kar-hu ja Ket-tu mat-
kal-la Poh-joi-seen!

6. Tarina ja kuva

Opettajajohtoinen tehtävä

OHJEET:

- Opettaja lukee ääneen tarinan, jossa esiintyviä asioita löytyy oppilaiden tehtävävihkoissa tehtävän 7. kohdalla olevasta kuvasta.
- Tiettyjen sanojen kohdalla tarina keskeytyy ja luokka tavuttaa opettajan johdolla kyseisen sanan. Oppilaat kirjoittavat tavuttamisen jälkeen kuvan kohdalle kyseisen sanan alkutavun.
- Sanat, jotka tavutetaan ja joiden alkutavut kirjoitetaan ovat: o-ra-va, sii-li, au-rin-ko, o-vi, sa-de-tak-ki, o-me-na, a-vain.
- Lopuksi oppilaat saavat värittää kuvan.

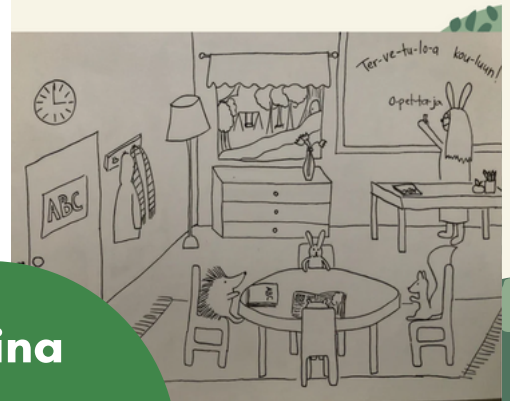
TAVOITE:

Tehtävän tavoitteena on:

- kehittää oppilaiden fonologista tietoisuutta
- harjoitella tavuttamista
- kannustaa oppilaita kiinnostumaan lastenkirjallisuudesta
- harjaannuttaa käsinkirjoittamisen taitoa

6. Ta-ri-na ja ku-va

O-pet-ta-ja lu-kee ta-ri-naa.
Kuun-te-le oh-jeet ja toi-mi
nii-den mu-kaan.

**Tarina
löytyy
seuraavalta
sivulta!**

TARINA

Olipa kerran Ossi-**orava** ja Sonja-**siili**. He asuivat suuressa ja kauniissa metsässä, jossa asui heidän lisäksi paljon muitakin eläimiä. Ossi ja Sonja olivat juuri aloittaneet ensimmäisen koulupäivänsä metsän eläinlapsille tarkoitettussa Mäntymetsän koulussa. Koulu oli tiheän metsän keskellä, mutta aina aamuisin sinne paistoi puiden välistä **aurinko**.

Ensimmäisenä koulupäivänä ohjelmassa oli toisiin lapsiin ja kouluun tutustumista sekä ihka ensimmäisten koulukirjojen saaminen. Ossi-orava ei meinannut millään jaksaa keskittyä kaikkiin uusiin asioihin, joita opettaja kertoi, vaan katseli mieluummin ympäri luokkaa tai ulos ikkunasta. Luokassa hänen huomionsa kiinnittyi ensimmäiseksi naulakossa roikkuvaan **sadetakkiin** ja sitten opettajan pöydällä nököttävään **omenaan**. Hän ihmetteli, mistä omena mahtoi olla peräisin.

Ikkunasta avautui maisema koulun piha-alueelle, jonka laidalla oli suuri puu, jonka sisälle johti pieni **ovi**. Ossi-orava mietti hetken, mitä oven takana olisi, mutta hänen mielessään ajatukset hyppivät asiasta toiseen ja uuden asian huomatessaan hän unohti mysteerisen oven täysin.

Päivä kului ja Ossi-orava, Sonja-siili ja muut Mäntymetsän uudet koululaiset olivat päästään pyörällä kaikesta uudesta ja jännittävästä. He olivat päivän aikana saaneet uusia kirjoja ja kyniä, sekä tutustuneet uusiin luokkatovereihinsa. He olivat myös kiertäneet koko koulualueen ja kaikki eri paikat, paitsi pihan reunalla olevan oven taakse he eivät olleet kurkistaneet. Kun koulupäivä päättyi ja eläinlapset olivat lähdössä omiin koteihinsa, Ossi-orava huomasi luokan oven vieressä seinällä roikkuvan **avaimen**. Hän oli varma, että se kuuluisi mystisen oven lukkoon. Hän päätti, että jonain päivänä hän ottaisi avaimen ja selvittäisi mysteerin.

7. Runoarvuuttelu

Opettajajohtoinen tehtävä

TAVOITE:

- Tutustutaan runokirjallisuuteen ja harjoitellaan kuullunymmärtämistä sekä riimejä
- Tavoitteena osallistaa oppilaita pohtimiseen ja luovaan tuottamiseen

OHJEET:

- Tutustutaan oppilaiden kanssa Jukka Immosen runoihin seuraavasti: Opettaja lukee runon, jonka jälkeen oppilaiden tehtävänä on arvata, mikä eläin on kyseessä värittämällä oikea eläin omasta tehtävävihkostaan.

Oppilaan näkymä oikeilla vastauksilla.

Tuliturkki

**Tuliturkki
aidan takaa kurkki
näkyisikö pihamaalla
nam, nam, syötävää.**

**Sulavasti niin kuin tali
pujottautui aidan ali.**

**Ja kohta oli hampaissa
jo kana muheva**

**Jukka Itkonen (2016)
Hirvi irvistää**

Kyseessä on kettu.

Riippuliitäjä

**Linnuksi voi luulla sitä.
Lintuko? No, vielä mitä.
Se on karvainen.**

**Silti liittää ilman halki
lailla lintujen.**

**Pesäpuusta lentoon läksi.
Muuttui riippuliitäjäksi.
Liitäväinen, nahkapoimu,
-----.**

**Jukka Itkonen (2016)
Hirvi irvistää**

Kyseessä on liito-orava.

- Tämän jälkeen opettaja lukee ääneen Talvipesään -runon, jossa on tyhjiä kohtia. Oppilaat saavat ääneen keksiä, millaisilla sanoilla kolot voisi täyttää. Vaikka oikeassa runossa on olemassa valmiit vastaukset, ei niillä ole tässä tehtävässä väliä, vaan pääasia on oppilaiden tuottamisella. Tehtävänantoa voi halutessaan rajata antamalla oppilaille vinkin keksiä riimiparitt seuraaville sanoille: kulkee, hunajasta ja kesään.

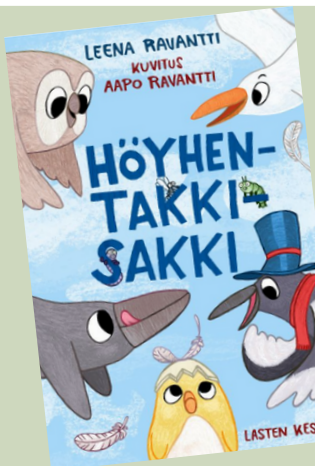
Talvipesään

Talvipesään, sinne saa
Mesikämmen kellahtaa,
kun hyiset tuulet maita kulkee.
Karhu silmänsä _____(sulkee).

Pitkävilla, karvasyli,
nukkuu, uinuu, talven yli.
Näkee unta hunajasta,
pesään syntyy kolme _____(lasta).
Pieninä kuin oravat.

Kettupa se kurkisteli
karhun talvipesään:
"Valvon täällä talveni,
mutta uskon silti _____(kesään).

Jukka Itkonen (2016), Hirvi irvistää

Hei Ope! Tässä sinulle lisää eläinrunoja: Höyhentakkisakki (Leena Ravantti, 2020), Hirvi irvistää (Jukka Itkonen, 2016) ja Tukaani puussa (Jukka Itkonen, 2018).

8. Tavumuistipeli

Itsenäinen tehtävä

OHJEET:

- Tavumuistipelissä oppilaat leikkaavat aluksi omista tehtävivihkoistaan muistipelin kortit irti.
- Koulussa parin kanssa pelatessa riittää, että molemmat leikkaavat vain yhdet kortit, mutta kotona esim. vanhempien tai sisarusten kanssa pelatessa tarvitsee leikata molemmat kortit.
- Tavumuistipeli toimii kuten tavallinen muistipeli: kortit käännetään ylösalaisin ja toinen parista kääntää vuorollaan niistä kaksi. Sitten katsotaan tuliko pari vai ei. Parin löydettyään, saa pitää kortit ja jatkaa suoraan nostamalla toiset kaksi. Jos kortit eivät ole pari, käännetään ne takaisin väärin päin ja toinen pelaaja jatkaa.
- Tavumuistipeliä voi eriyttää oppilaiden tason mukaan joko niin, että käännettyään kortit oppilas:
 1. Lukee alkutavun
 2. Lukee alkutavun ja lisää itse loput.
 3. Kirjoittaa alkutavun paperille.
 4. Kirjoittaa koko kyseisen sanan paperille.

TAVOITE:

- Harjoitella lukemista ja fonologista tietoisuutta hauskaasti pelin kautta
- Harjoitella parin kanssa toimimista
- Kehittää hienomotoriikkaa korttien leikkaamisella
- Innostaa oppiaineeseen

8. Ta-vu-muis-ti-pe-li

Leik-kaa muis-ti-pe-lin kor-tit ir-ti toi-sis-taan vii-vo-ja pit-kin.

 au	 si	 ai	 o
 ui	 sa	 a	 nin
 au	 si	 ai	 o
 ui	 sa	 a	 nin

eee

9. Sanelutehtävä

Opettajajohtoinen tehtävä

TAVOITE:

- Harjoitellaan kirjainten ja tavujen erottamista kuullusta sekä niiden kirjoittamista

OHJEET:

Voit antaa tämän tehtävän oppilaalle **kotitehtäväksi**, sillä tehtävään on lisätty ohjeet äänitteelle. Tehtävän voi myös tehdä luokassa itenäisesti hiljaisena työskentelynä kuulokkeilla. Ennen tehtävän anatomista oppilaille, käy oppilaiden kanssa läpi, miten QR-koodi luetaan.

Voit kerätä oppilailta monisteet ja tarkistaa kuinka hyvin he ovat suoriutuneet.

Vinkki!

Eriytä tehtävää antamalla edistyneemmille sanatehtävä ja vielä harjoitusta vaativille tavutehtävä

Oikeat vastaukset tehtävään 9

12. Sa-ne-lu-teh-tä-vä

Kuun-te-le oh-jeet:

Ta-vut

nuo

is

ai

oi

o

siu

Sa-nat

Kuun-te-le oh-jeet:

Ai-no-a

A-su-a

Suo-ni

Sa-na

10. Tavubingo

Opettajajohtoinen tehtävä

TAVOITE

- Kuulunymmärtäminen, tavujen tunnistaminen

OHJEET

Oppilaat täyttävät bingoruudukkonsa tavuilla:

au, is, su, ai, ui, aa, ii, uu

Tämän jälkeen pelataan BINGOA. Opettaja sanoo yksitellen tavuja. Aina, kun oppilas kuulee omassa ruudukossansa olevan tavun, hän merkitsee sen rastilla. Keskellä oleva tähti on vapaaruutu, jonka jokainen saa rastittaa heti.

Pelin voittaa se, joka saa ensimmäisenä yhden vaaka- tai pystyrivin täyteen.

Vinkki! Voit pelata myös bingoa äänneillä tai vaihtaa kirjaimia!

11. Kirjaimen tarina

Opettajajohtoinen tehtävä

TAVOITE:

- Harjoitella luovaa tarinankerrontaa puheilmaisuuden kautta
- Juurruttaa käsitystä kirjainten oikeasta kirjoitusmuodosta

OHJEET:

- Toteutetaan opettajajohtoisesti
- Kerrataan ainakin kirjaimet A, I, S ja U. (N,O)
- Opettaja aloittaa piirtämällä taululle kirjaimen A ja kertomalla samalla tarinaa: *"Kettu ja Karhu ovat matkalla Pohjoiseen. He saapuvat suuren vuoren rinteelle, jonka kettu päättää ylittää. Hän kiipeää jyrkkää rinnettä ylös (opettaja piirtää A:n ensimmäisen kyljen), pitää evästauon ylhäällä ja laskettelee vuoren rinteiden alas (Opettaja piirtää toisen kyljen). Karhu ei kuitenkaan jaksa kiivetä koko rinnettä. Hän päättää mennä luolasta, joka kulkee vuoren läpi (Opettaja piirtää keskiviivan)."* Tämä on yksi tarina, joka syntyy A-kirjaimen kirjoitustavasta.
- Seuraavaksi opettaja ohjaa oppilaita ilmaisuun kysyen, millaisia tarinoita oppilaat keksivät A-kirjaimen syntymisestä.
- Tarinoita voidaan käydä läpi yhdessä koko luokan kesken, tai pareittain niin, että kertoessaan oppilas piirtää kirjainta paperille.
- Käydään samalla tavalla läpi myös muut kirjaimet:
 - **I:** *Karhu on kiivennyt korkealle puuhun. Alas katsoessaan hän ei kuitenkaan enää tiedä, miten hän pääsisi alas oksia pitkin. Rohkeutta kerättyään Karhu arvioi, että on turvallista hypätä oksalta alas maahan. Niimpä karhu laskee kolmeen ja hyppää. (Piirretään I ylhäältä alas). Huh! Karhu pääsi turvallisesti maahan!*

- **S:** "Ilves on lähtenyt jänisjahtiin. Jänis on kuitenkin nokkela, ja päättää karistaa Ilveksen pujottelemalla puiden läpi. Niimpä hän kaartaa ensin yhden puun vasemmalle (Opettaja piirtää S:n ylemmän kaarteeseen) ja seuraavan oikealle (Opettaja piirtää alemman kaarteeseen). Ilves ei tajua väistää puuta tarpeeksi nopeasti, mikä johtaa törmäykseen. Jänis pääsee karkuun.
- **U:** "Susi keinuu keinussa. Hänellä on niin kova vauhti, että keinu menee melkein ympäri. Hän keinuu vasemmalta oikealle (piirretään U) ja nauttii kovasta vauhdista."
- **N:** "Hiiri on päättänyt viettää kivan päivän huvipuistossa. Ensimmäisenä hän haluaa mennä vuoristorataan. Vuoristorata lähtee heti jyrkkään nousuun kohti taivasta (Piirretään ensimmäinen kylki). Tämän jälkeen rata kääntyy loivaan laskuun (keskimmäinen viiva). Hiirtä ei pelota! Hän pitää vauhdista Ennen päätepysäkkiä vuoristorata nousee viimeisen kerran jyrkästi ylös (viimeinen kylki). "Tämä oli hauskaa!" Hiiri toteaa.
- **O:** "Hirvi on päättänyt ottaa juoksukilpailun ystävänsä ketun kanssa. Se, kumpi on nopeampi kiertämään pienen lammen, julistetaan koko metsän nopeimmaksi eläimeksi. Än-yy-tee-NYT! Hirvi lähtee heti kaarteeseen, ja pysyy vain hädin tuskin edellä. On vaikeaa kisata täydellä vauhdilla, sillä lampi on niin pyöreä. Juuri ennen maaliviivaa Kettu kompastuu, ja Hirvi pääsee ensimmäisenä maaliin. (O:n piirtäminen kuvaa hirven reittiä.)

12. Etsi parisi - alkutavuleikki

Opettajajohtoinen tehtävä

TAVOITE:

Harjoitellaan alkutavun tunnistamista

OHJEET:

Tulosta seuraavilta sivuilta alkutavu ja sanakortit ja leikkaa ne erilleen.

Jaa luokka kahteen osaan. Puolelle oppilaista anna alkutavukortit. Toiselle puolelle kuvakortit, joihin alkutavun liittyvät. Oppilaiden tämän jälkeen tarkoituksen löytää pari siten, että kuvakortissa oleva asia alkaa kyseisellä alkutavulla.

Esimerkiksi:

Saa

Vinkki! Voit käyttää
tätä tehtävää
jakaessasi
oppilaita pareihin

Alkutavut

Nai Saa Nau

Sii Au

A O Noi

Saa Su Si

Ui

Alkutavuihin liittyvä kuva

